

Таблиця 11. (Витяг). Дисертація доктора філософських наук А.Гоцалюк і дисертація кандидата філософських наук М. Єгупова

<p>А. А. Гоцалюк Неотрадиціоналізм як соціокультурний феномен України (2016 р.)</p>	<p>М. В. Єгупов . Ідентичність як атрибут людини і суспільства. (2015 р.)</p>
<p>С.298-302 Існують три фізичні параметри, за якими кольори відрізняються один від одного - тон, яскравість та насиченість. Ці градації довільно розбиті мовою на певні відтинки, що дає підстави вважати такий випадок ідеальною ілюстрацією загальної концепції гіпотези Уорфа про співвідношення між мовою та дійсністю. З пізнавальних процесів для експерименту було обрано пам'ять. Автори співвідносили її з легкістю позначення або кодованістю в якості мовної змінної. Причина цього вибору полягає в тому, що запам'ятовування кольору почасти полягає в запам'ятовуванні його назви. Тому кольори, які можуть бути легко й адекватно названі, за логікою мають запам'ятовуватися краще, ніж ті, які важко позначити словами. Подібний експеримент був проведений з піддослідними, які говорять англійською мовою. Автори виходили з припущення, що відношення між кодованістю та запам'ятовуванням однакове у всіх мовах. Піддослідним по одній показували 24 кольорові фішки, а завдання полягало в тому, щоб якомога швидше назвати колір кожної з них. У результаті було встановлена наступна закономірність: чим довша назва кольору, тим довше часу було потрібно для його ідентифікації і тим менша відповідність між відповідями різних випробуваних. Щоб з'ясувати зв'язок між кодованістю та запам'ятовуванням, з іншою групою піддослідних був поставлений експеримент на впізнавання. Піддослідний впродовж п'яти секунд розглядав 4 з 24 кольорових фішок. Після цього фішки прибиралися, і випробуваний повинен був знайти відповідні кольори серед 120 різних кольорів. За показник впізнавання приймалося число правильних ідентифікацій. За таких умов експерименту виявилася слабкий зв'язок між кодуванням (називанням певного кольору) та його впізнаванням. Коли завдання полегшили, надаючи для впізнавання тільки одну фішку, то ЗВ'ЯЗОК між зоровим розрізненням та впізнаванням ВИЯВИЛАСЯ значним, що свідчить про існування тісного зв'язку між стимулом та пам'яттю, а не мовою та пам'яттю. Існують припущення про наявність деяких способів кодування досвіду, які є загальними для всіх мов, незважаючи на їх різноманітність. Ці припущення складають гіпотезу про лінгвістичні універсалії. Гіпотеза Уорфа має відношення головним чином до того, як мова класифікує дійсність, на що вона вказує (денотативне значення). При цьому існує інший аспект мови, котрий виражає якість досвіду і почуттів, образів і відносин, викликаних словами, тобто</p>	<p>С.105-108 Існують три фізичні параметри, за якими кольори відрізняються один від одного - тон, яскравість та насиченість. Ці градації довільно розбиті мовою на певні відтинки, що дає підстави вважати такий випадок ідеальною ілюстрацією загальної концепції гіпотези Уорфа про співвідношення між мовою та дійсністю. З пізнавальних процесів для експерименту було обрано пам'ять. Автори співвідносили її з легкістю позначення або кодованістю в якості мовної змінної. Причина цього вибору полягає в тому, що запам'ятовування кольору почасти полягає в запам'ятовуванні його назви. Тому кольори, які можуть бути легко й адекватно названі, за логікою мають запам'ятовуватися краще, ніж ті, які важко позначити словами. Подібний експеримент був проведений з піддослідними, які говорять англійською мовою. Автори виходили з припущення, що відношення між кодованістю та запам'ятовуванням однакове у всіх мовах. Піддослідним по одній показували 24 кольорові фішки, а завдання полягало в тому, щоб якомога швидше назвати колір кожної з них. У результаті було встановлена наступна закономірність: чим довша назва кольору, тим довше часу було потрібно для його ідентифікації і тим менша відповідність між відповідями різних випробуваних. Щоб з'ясувати зв'язок між кодованістю та запам'ятовуванням, з іншою групою піддослідних був поставлений експеримент на впізнавання. Піддослідний впродовж п'яти секунд розглядав 4 з 24 кольорових фішок. Після цього фішки прибиралися, і випробуваний повинен був знайти відповідні кольори серед 120 різних кольорів. За показник впізнавання приймалося число правильних ідентифікацій. За таких умов експерименту виявилася слабкий зв'язок між кодуванням (називанням певного кольору) та його впізнаванням. Коли завдання полегшили, надаючи для впізнавання тільки одну фішку, то ЗВ'ЯЗОК між зоровим розрізненням та впізнаванням ВИЯВИЛАСЯ значним, що свідчить про існування тісного зв'язку між стимулом та пам'яттю, а не мовою та пам'яттю. Існують припущення про наявність деяких способів кодування досвіду, які є загальними для всіх мов, незважаючи на їх різноманітність. Ці припущення складають гіпотезу про лінгвістичні універсалії. Гіпотеза Уорфа має відношення головним чином до того, як мова класифікує дійсність, на що вона вказує (денотативне значення). При цьому існує інший аспект мови,</p>

конотативне значення мови.

Вивченню універсальності конотативного значення мови присвячено одне з найбільш ґрунтовних досліджень мови та мислення. Були проаналізовані системи афективних значень за допомогою спеціального метода вимірювання семантичного диференціала. Основний експериментальний прийом полягав у тому, що піддослідному пропонується список різних іменників. Потім дається список визначників-антонімів (прикметники: в оригіналі експеримент проводився англійською мовою, в якій функцію визначників виконують прикметники), наприклад: хороший-поганий, гарячий-холодний. Завдання піддослідного полягало в тому, щоб оцінити кожне поняття з точки зору кожної пари визначників за семибальною системою подібним чином: 1 означає найвищу оцінку на користь лівого члена даної пари визначників (у першому прикладі - хороший), а 7-найвищу оцінку на користь правого члена (у разі першого прикладу - поганий), решта оцінки займають проміжне положення. В результаті факторних досліджень, проведених з американськими піддослідними, що говорять англійською мовою, було встановлено наступне: отримані дані можна описувати в термінах трьох основних факторів, або вимірювань значення: фактора оцінки (хороший-поганий), чинника сили (сильний-слабкий) і фактора активності (швидкий-повільний). При цьому виникла проблема: чи властива ця семантична схема лише англійським американцям, чи вона притаманна всім людям, незалежно від їхньої культури і мови.

Для розв'язання зазначеної проблеми лінгвістами був складений і перекладений відповідними мовами список зі ста понять, відомих людям практично всіх культур. Результат досліджень з'ясував, що структура

КОНОТАТИВНОГО значення слів однакова у всіх мовах, тоді як **КОНОТАТИВНЕ** значення конкретних понять у різних культурах різні. Ці три виміри - оцінка, сила і активність - характеризують оціночні судження піддослідних у всіх досліджених мовах, хоча в різних культурах окремі поняття за цими семантичним чинникам оцінюються по-різному. Автори дослідження пояснюють таку схожість тим, що створені шкали реєструють емоції, пов'язані з афективною нервовою системою, яка у всіх людей біологічно споріднена. Роботи, присвячені семантичному диференціалу і фонетичному символізму переконливо свідчать про те, що чимало аспектів досвіду мають однакове вираження в різних мовах і культурах. Огляд експериментальних даних, що відносяться до гіпотези Уорфа, ставить під сумнів багато аспектів лінгвістичної відносності, однак існують деякі причини, що змушують залишити питання лінгвістичної відносності відкритим. По-перше, слід звернути увагу на обмеженість експериментальних прийомів, використаних при перевірці гіпотези Уорфа. Не дивлячись на те, що для дослідження лінгвістичної відносності на

котрий виражає якість досвіду і почуттів, образів і відносин, викликаних словами, тобто конотативне значення мови.

Вивченню універсальності конотативного значення мови присвячено одне з найбільш ґрунтовних досліджень мови та мислення. Були проаналізовані системи афективних значень за допомогою спеціального метода вимірювання семантичного диференціала. Основний експериментальний прийом полягав у тому, що піддослідному пропонується список різних іменників. Потім дається список визначників-антонімів (прикметники: в оригіналі експеримент проводився англійською мовою, в якій функцію визначників виконують прикметники), наприклад: хороший-поганий, гарячий-холодний. Завдання піддослідного полягало в тому, щоб оцінити кожне поняття з точки зору кожної пари визначників за семибальною системою подібним чином: 1 означає найвищу оцінку на користь лівого члена даної пари визначників (у першому прикладі - хороший), а 7-найвищу оцінку на користь правого члена (у разі першого прикладу - поганий), решта оцінки займають проміжне положення. В результаті факторних досліджень, проведених з американськими піддослідними, що говорять англійською мовою, було встановлено наступне: отримані дані можна описувати в термінах трьох основних факторів, або вимірювань значення: фактора оцінки (хороший-поганий), чинника сили (сильний-слабкий) і фактора активності (швидкий-повільний). При цьому виникла проблема: чи властива ця семантична схема лише англійським американцям, чи вона притаманна всім людям, незалежно від їхньої культури і мови.

Для вирішення цього питання лінгвістами був складений і перекладений відповідними мовами список зі ста понять, знайомих людям практично всіх культур. Результат досліджень з'ясував, що структура

КОНОТАТИВНОГО значення слів однакова у всіх мовах, тоді як **КОНОТАТИВНЕ** значення конкретних понять у різних культурах різні. Ці три виміри - оцінка, сила і активність - характеризують оціночні судження піддослідних у всіх досліджених мовах, хоча в різних культурах окремі поняття за цими семантичним чинникам оцінюються по-різному. Автори дослідження пояснюють таку схожість тим, що створені шкали реєструють емоції, пов'язані з афективною нервовою системою, яка у всіх людей біологічно споріднена.

Роботи, присвячені семантичному диференціалу і фонетичному символізму переконливо свідчать про те, що чимало аспектів досвіду мають однакове вираження в різних мовах і культурах. Огляд експериментальних даних, що відносяться до гіпотези Уорфа, ставить під сумнів багато аспектів лінгвістичної відносності, однак існують деякі причини, що змушують залишити питання лінгвістичної відносності відкритим. По-перше, слід звернути увагу на обмеженість експериментальних прийомів, використаних при перевірці гіпотези Уорфа. Не дивлячись на те, що для дослідження лінгвістичної відносності на матеріалі сприйняття за критерієм кольору були

<p>матеріалі сприйняття за критерієм кольору були дуже серйозні підстави, подібна стратегія все-таки не ідеальна. Досить імовірно, що вплив перцептивного досвіду значною мірою залежить від яскраво виражених і незмінних властивостей стимулів і мало чутливий по відношенню до різноманітності мовного інструментарію. Йдеться про такі явища, як соціальні ролі: ознаки, що визначають категорії людей, встановлюються не природою, а культурою - на відміну від критеріїв, що визначають кольори. У сфері ідеології та духовної культури поняття набувають свого значення насамперед завдяки тому, що вони включені в словесні пояснювальні системи. Саме тут мова може відігравати найважливішу роль у визначенні уявлень про світ, впливати на процеси пам'яті й мислення людини, сприяти розумінню чи нерозумінню інших культур.</p> <p>По-друге, демонстрація універсальності відносин між окремими аспектами мови і пізнавальними процесами аж ніяк не знімає проблеми міжкультурних відмінностей. У тому, що в будь-якій сфері людського досвіду існують як універсалії, так і відмінності, не обов'язково є ознаки парадоксу. Взаємовідносини між мовою та мисленням виявляють багатоманітність і складність подібних взаємин. Рівень їх розуміння підвищуватиметься по мірі того, як теоретичні та міжкультурні дослідження будуть розкривати універсальні й часткові аспекти цих різноманітних відносин.</p> <p>По-третє, при дослідженні експериментів Брауна і Леннеберга, спрямованих на з'ясування зв'язку між кодуванням кольорів та їх запам'ятовуванням, можна відзначити, що вплив мови проявляється тільки в процесі певної вербальної діяльності піддослідного. Ніхто з дослідників не вважає, що точність впізнання залежить від слів як статичних носіїв інформації.</p>	<p>дуже серйозні підстави, подібна стратегія все-таки не ідеальна.</p> <p>Досить імовірно, що вплив перцептивного досвіду значною мірою залежить від яскраво виражених і незмінних властивостей стимулів і мало чутливий по відношенню до різноманітності мовного інструментарію. Йдеться про такі явища, як соціальні ролі: ознаки, що визначають категорії людей, встановлюються не природою, а культурою - на відміну від критеріїв, що визначають кольори. У сфері ідеології та духовної культури поняття набувають свого значення насамперед завдяки тому, що вони включені в словесні пояснювальні системи. Саме тут мова може відігравати найважливішу роль у визначенні уявлень про світ, впливати на процеси пам'яті й мислення людини, сприяти розумінню чи нерозумінню інших культур.</p> <p>По-друге, демонстрація універсальності відносин між окремими аспектами мови і пізнавальними процесами аж ніяк не знімає проблеми міжкультурних відмінностей. У тому, що в будь-якій сфері людського досвіду існують як універсалії, так і відмінності, не обов'язково є ознаки парадоксу.</p> <p>Взаємовідносини між мовою та мисленням виявляють багатоманітність і складність подібних взаємин. Рівень їх розуміння підвищуватиметься по мірі того, як теоретичні та міжкультурні дослідження будуть розкривати універсальні й часткові аспекти цих різноманітних відносин.</p> <p>По-третє, можна констатувати, що вплив мови проявляється тільки в процесі певної вербальної діяльності піддослідного. Ніхто з дослідників не вважає, що точність впізнання залежить від слів як статичних носіїв інформації.</p>
--	---